

TABEL DE ARGUMENTARE
la proiectul Legii pentru modificarea și completarea Codului electoral
pentru implementarea recomandărilor OSCE-BIDDO, CE etc.

Articolul din Codul electoral / punctul din proiectul de lege	Modificările propuse	<i>Recomandări OSCE-BIDDO / motivare ADEPT</i> <i><u>Recomandările OSCE/CE</u> – Recomandările comune asupra legislației electorale și administrării alegerilor în Moldova ale Comisiei de la Veneția a CE și BIDDO OSCE (adoptate în 2004, Avizul CE nr.272/2004);</i> <i><u>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</u> – Raportul final al Misiunii OSCE/BIDDO de monitorizare a alegerilor parlamentare din martie 2005 în RM;</i>
Articolul 13 / pct.1	Alineatul (1) litera c) se completează în final cu cuvintele „<i>dacă nu și-au ispășit pedeapsa</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Art. 13 (1) c) cu privire la privarea de dreptul de a vota poate fi înțeles drept unul care se aplică persoanelor care încă nu și-au ispășit (complet) pedeapsa, dar ar fi mai bine de a indica acest lucru explicit.

	La alineatul (3) cuvintele “<i>precum și membrii Guvernului și funcționarii publici</i>,” se substituie prin cuvintele “<i>membrii Guvernului și alte persoane cu funcții de răspundere</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> În problema incompatibilităților există o dispută veche, care datează cu anul 1998, cu privire la problema retragerii din funcție după numirea în calitate de candidat pentru alegeri parlamentare. Se pare că această problemă a fost soluționată de Art 13 (3). Cu toate acestea, această opinie nu analizează legislația care se aplică la astfel de incompatibilități. Utilizarea resurselor administrative este legată de deținerea unor funcții autoritare și în acest sens Art.123 Cod penal al RM stipulează: „(1) Prin <u>persoană cu funcție de răspundere</u> se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.”. Legea serviciului public prevede în art.1: „<u>persoană cu funcție de răspundere</u> este funcționarul public investit cu atribuții în vederea exercitării funcțiilor autorităților publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție și organizatorico-economice.”.
Articolul 15 / pct.2	La alineatul (2) textul „<i>iar în cazul când nu sînt acceptați, li se va da răspuns în scris în care vor fi indicate motivele neacceptării</i>.” se substituie cu următoarea propoziție: “<i>Candidaturile propuse trebuie să fie persoane care au dreptul de a alege și a fi aleși</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Art 15, dar și secția II, Art 7, 28, 31. Observatorii urmează să fie autorizați de a asista la întrunirile autorităților electorale. Art 15 (2): motivele care permit refuzul acordat reprezentanților concurenților electorali urmează a fi precizate de lege.

Articolul 16 / pct.3	Alineatul (3) se exclude.	<i>Prevederile actuale de la articolul 16 și cele de la articolul 20 sînt conflictuale.</i> <i>Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 20 (2). Posibilitatea demiterii membrilor CEC pentru acțiuni care ar conduce la abuzuri. Ar fi mai bine de elaborat o listă exhaustivă în Articolul 19 (2) inclusiv o listă a infracțiunilor penale și administrative.
	Alineatul (4) devine alineatul (3) și după cuvintele „<i>prezentul cod</i>” se completează cu cuvintele „<i>legislația în vigoare</i>”. Alineatul (5) devine alineatul (4).	<i>Modificarea extinde baza juridică de care se conduce CEC.</i>
Articolul 17 / pct.4	Alineatul (1): - în prima propoziție după cuvintele „<i>sînt aleși</i> ” se adaugă cuvintele „<i>prin vot secret</i>”; - ultima propoziție se exclude.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Comisiile electorale. Ar fi de dorit ca membrii comisiilor electorale să fie aleși după principiul reprezentării proporționale, în loc de majoritate sau pluralism de voturi; aceeași soluție ar putea fi adoptată pentru alegerea membrilor comisiilor electorale. Sistemul reprezentării proporționale în procesul de luare a deciziilor de către membrii comisiilor electorale raionale ar trebui să fie amendat; urmează a fi introdus votul secret. Instruirea membrilor comisiilor electorale urmează a fi asigurată; de asemenea, se recomandă evitarea posibilității de demitere a acestora.
Articolul 18 / pct.5	La alineatul (4), cuvintele „ <i>în termen de trei zile</i> ” se exclud.	<i>Publicarea actelor CEC se va produce în conformitate cu prevederile Legii privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale.</i>

	Alineatul se completează în final cu propoziția „Comisia Electorală Centrală comunică de îndată hotărârile sale organelor electorale și altor subiecți vizați”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Comunicarea deciziilor CEC la organele electorale de nivel mai jos și alte entități implicate în proces urmează a fi reglementată astfel încât să asigure informarea completă, la timp, și să garanteze o implementare uniformă a legislației și a deciziilor CEC.
Articolul 20 / pct.6	La alineatul (1): - litera c) va avea următorul cuprins: “c) demitere”; - literele c),d), e) vor deveni respectiv d), e), f). După alineatul (1) se introduce un noua alineat (2), cu următorul cuprins: „(2) membrul Comisiei Electorale Centrale este demis de către autoritatea care l-a desemnat în caz de: a) adoptare în privința lui a hotărârii judecătorești definitive de condamnare pentru infracțiune săvârșită cu intenție; b) pierdere a cetățeniei Republicii Moldova; c) constatare, prin hotărâre judecătorească definitivă, a capacității de exercițiu restrânse sau a incapacității de exercițiu.”. Alineatele (2)-(4) devin alineatele (3)-(5).	<i>Modificarea respectivă limitează influența politică asupra membrilor CEC. Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 20 (2). Posibilitatea demiterii membrilor CEC pentru acțiuni care ar conduce la abuzuri. Ar fi mai bine de elaborat o listă exhaustivă în Articolul 19 (2) inclusiv o listă a infracțiunilor penale și administrative.
	În noul alineat (3) cuvântul „unor” se substituie prin cuvântul „altor”.	<i>Modificarea limitează temeiurile inițierii revocării la comiterea faptelor incompatibile similare celor indicate expres la articolul 19.</i>
Articolul 21 / pct.7	Alineatul (2) va avea următorul cuprins: „(2) Funcția de membru al comisiei cu drept de vot deliberativ, degrevat de atribuțiile de la locul de muncă permanent, se asimilează cu funcția publică de rangul doi”.	<i>Modificarea este necesară deoarece între dispozițiile actuale din art.21 și cele de la art.17 (13) există neconcordanțe. În cazul implementării legii unificate cu privire la salarizare, în Codul electoral va fi necesară doar trimiterea la această lege.</i>

Articolul 22 / pct.8	La litera f) în final se adaugă un alineat nou cu următorul cuprins: „- Ministerul Dezvoltării Informaționale, pentru asigurarea evidenței corespunzătoare a alegătorilor, inclusiv a celor aflați peste hotarele țării.”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Exactitatea listelor alegătorilor a decăzut la ultimele alegeri. Numărul alegătorilor incluși în listele suplimentare a crescut de la 6% în 1998 la 10% în 2001, potrivit OSCE/BIDDO. Această problemă ar putea fi soluționată doar cu ajutorul unor norme legale. Depinde de exactitatea registrului civil, dacă cineva ar putea face o legătura legală între listele alegătorilor și un astfel de registru.
Articolul 25 / pct.9	La alineatul (1) prima propoziție, după cuvintele „la cererea a” se adaugă cuvintele „cel puțin”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Dreptul la convocarea unei ședințe n-ar trebui să solicite majoritatea voturilor CEC. Ar trebui ca cel mult 4, de preferat chiar 3 membri CEC să solicite o ședință.
	Articolul se completează cu un alineat nou, care va deveni alineatul (4) cu următorul cuprins: „(4) Hotărârile și alte decizii ale Comisiei Electorale Centrale se comunică organelor electorale de nivel inferior și altor subiecți interesați sau vizați în cel mai scurt timp de la adoptare.”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Comunicarea deciziilor CEC la organele electorale de nivel mai jos și alte entități implicate în proces urmează a fi reglementată astfel încât să asigure informarea completă, la timp, și să garanteze o implementare uniformă a legislației și a deciziilor CEC.
Articolul 26 / pct.10	Alineatul (1), la litera f), după cuvintele “stabilește modelul” se introduc cuvintele “declarației despre veniturile și averea candidaților, al”.	<i>Codul electoral nu stabilește o formă anume a declarațiilor de venituri și avere a candidaților și nu prevede modalitatea de informarea a alegătorilor despre conținutul acestora.</i>

	Litera k) va avea următorul cuprins: „ <i>k) elaborează “Manualul funcționarului electoral”, asigură instruirea funcționarilor și informează alegătorii despre procesul și procedurile electorale;</i> ”.	<i>Recomandările OSCE/CE.</i> Articolul 19. Asigurarea mai bună a instruirii membrilor Comisiei Electorale (vezi punctul II.3.1.d al Codului bunelor practici în probleme electorale. Raportul explicativ al Codului (paragraful 84) recomandă ca “membrii comisiilor electorale urmează să beneficieze de instruire standardizată la toate nivelele de administrare a alegerilor. De aceasta instruire trebuie să beneficieze și membrii comisiilor numiți de partidele politice”).
Articolul 27 / pct.11	Alineatul (3) va avea următorul cuprins: “(3) <i>Consiliile electorale de circumscripție se constituie în baza propunerilor consiliilor locale, ale judecătorilor de circumscripție, a partidelor și altor organizații social-politice reprezentate în Parlament, iar în cazul când propunerile nu sînt făcute în termen, funcțiile vacante se completează de Comisia Electorală Centrală, din rezerva funcționarilor electorali.</i> ”.	<i>Modificarea este necesară pentru cazurile cînd anumite partide reprezentate în Parlament nu au interes pentru alegeri și nu desemnează persoane în organele electorale, în caz contrar funcțiile rezervate rămînînd vacante. Prin modificări se realizează și o corelare între alineatele (3) și (4) ale art.27.</i>
Articolul 28 / pct.12	Litera e) se completează în final cu cuvintele „ <i>colaborînd în acest scop cu organele teritoriale ale Ministerului Dezvoltării Informaționale</i> ”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Listele electorale. Exactitatea listelor alegătorilor urmează a fi consolidată. Legea nu acordă dreptul alegătorilor de a depune plîngerii în problemele legate de listele respective.
	Litera g) se completează în final cu cuvintele „ <i>editează broșuri conținînd declarațiile de venituri ale candidaților în alegerile locale</i> ”.	<i>Măsura respectivă este necesară pentru sporirea transparenței și împotriva combaterii corupției politice la nivel local.</i>

Articolul 29 / pct.13	La alineatul (11) după propoziția a treia se introduce o nouă propoziție, avînd următorul cuprins: <i>„în cazul cînd propunerile nu sînt făcute în termen, funcțiile vacante se completează de consiliul electoral de circumscripție din rezerva funcționarilor electorali, cu informarea Comisiei Electorale Centrale.”</i>	<i>Modificarea este necesară pentru cazurile cînd anumite partide reprezentate în Parlament nu au interes pentru alegeri și nu desemnează persoane în organele electorale, în caz contrar funcțiile rezervate rămînînd vacante.</i>
	La alineatul 11 propoziția a treia devine propoziția a patra și după cuvintele „<i>secției de votare</i>” se introduc cuvintele “<i>propuși de consiliile locale</i>”.	<i>Precizarea este necesară pentru a soluționa contradicția dintre prevederile alin.(11) al art.29.</i>
	La alineatul (12) după cuvîntul „<i>aleg</i>” se introduc cuvintele „<i>prin vot secret</i>”.	<i>Modificarea propune unificarea procedurilor de alegere a conducerii organelor electorale.</i>
	La alineatul (15), după cuvintele „<i>participă la alegeri</i>” se introduc cuvintele “<i>cu excepția celor desemnați de partidele parlamentare</i>”.	<i>Păstrarea redacției actuale impune desemnarea de către partide a unor persoane fără de partid, ceea ce adesea este problematic și în principiu, neargumentat.</i>
Articolul 31 / pct.14	Alineatul (1) se completează cu o nouă propoziție, avînd următorul cuprins: „<i>Sprijinul din partea autorităților administrației publice și a exponenților acestora se acordă numai la cerere și nu se poate manifesta prin acțiuni vădit disproportionale cu necesitățile existente</i>”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> <i>Codul Electoral urmează a fi amendat pentru a introduce o claritate totală că susținerea logistică pentru organele electorale din partea autorităților publice nu poate avea drept consecință autorizarea prezenței permanente sau îndelungată a oficialităților din administrația locală în sediul secțiilor de votare sau a altor organe electorale</i> <i>Urmează a fi luate măsuri pentru a asigura ca toți concurenții să beneficieze de acces liber și egal la alegători și să poată desfășura campanii fără a întâmpina obstacole. Autoritățile trebuie să se asigure că administrația locală și poliția nu se implică neîntemeiat în activități electorale.</i>

Articolul 32 / pct.15	Alineatul (6) se completează în final cu următoarea propoziție: „<i>Judecătorii desemnați în componența consiliilor electorale nu pot examina litigiile cu caracter electoral din circumscripția respectivă, începînd cu data formării consiliului</i>”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Urmează a fi introduse mecanisme care să asigure ca membrii consiliilor electorale raionale, aleși dintre reprezentanții sistemului judiciar, nu sunt judecători activi în timpul exercitării funcției de membru al acestui consiliu.
Articolul 33 / pct.16	Alineatul (2) se completează în final cu cuvintele: „<i>cu condiția motivării în scris a necesității revocării</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 33 (2). Posibilitatea demiterii membrilor comisiilor electorale ar pune la dubiu independența lor. Aceasta ar trebui să fie eliminată.
Articolul 40 / pct. 17	La alineatul (1) după cuvîntul „<i>primărie</i>” se introduce cuvîntul „<i>pretură</i>”.	<i>În cazul mun.Chișinău preturile de sector sînt responsabile și reacționează mai rapid la problemele evidenței.</i>
	La alineatul (2): - în propoziția a doua, după cuvîntul „<i>sine</i>” se introduc cuvintele „<i>sau despre alți alegători, cu cel puțin 5 zile înainte de alegeri</i>”; - propoziția a treia se completează în final cu cuvintele „<i>iar deciziile acestora pot fi contestate de subiecții interesați în instanța de judecată, după procedura stabilită</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Listele electorale. Exactitatea listelor alegătorilor urmează a fi consolidată. Legea nu acordă dreptul alegătorilor de a depune plîngerii în problemele legate de listele respective. (pentru informații suplimentare vezi mai jos). 30. Totuși, alegătorii ar trebui să aibă șanse egale de a fi introduși în listele electorale. Articolul 39 (1) și Articolul 40 (1) stipulează ca listele să fie întocmite cu cel puțin zece zile înainte de ziua alegerilor. Acest termen este prea scurt pentru tipărirea altor liste, însa ele pot fi modificate manual. Articolul 40 (2) nu stipulează vreun termen limită în această problemă, ceea ce poate fi interpretat „pînă la ziua alegerilor”.

		De asemenea, acest articol nu menționează contestarea altor nume decât cel propriu. Ar trebui găsite metode de tipărire a listelor cu păstrarea posibilității includerii altor alegători în caz de necesitate. Articolul 40 (2). Cum ar putea alegătorii să-și revendice drepturile? În fața unei instanțe de judecată? În fața unei comisii electorale ? <i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> 7. Pentru alegerile viitoare urmează a fi instituit un registru central al alegătorilor, dar și un sistem unificat de menținere a listelor electorale la nivel local, bazat pe o distribuie clară a responsabilităților între actorii de nivel central și local. Listele alegătorilor este dorit să fie stabilite în baza registrelor civile și nu a documentelor întocmite în timpul interviuării în cadrul vizitelor la domiciliu.
Articolul 43 / pct.18	Alineatul (3) va avea următorul cuprins: <i>„(3) Persoanele care colectează semnături în listele de subscripție sînt responsabile de asigurarea autenticității datelor din acestea”;</i> alineatul (4) va avea următorul cuprins: <i>„(4) Se consideră nule și neavenite:</i> <i>- listele de subscripție întocmite pînă la data începerii perioadei de desemnare a candidaților;</i> <i>- listele de subscripție, cu semnături colectate de aceeași persoană, în care sînt depistate mai mult de 5% de semnături falsificate;</i> <i>- listele de subscripție ce nu au fost semnate de colectorul semnăturilor;</i> <i>- listele ce nu au fost autentificate prin ștampila autorității administrației publice locale.”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> <i>Este vorba și despre responsabilitatea morală a colectorului de semnături față de organele publice și candidat.</i> Art. 43 (3) Făcînd persoanele care colectează semnături responsabile pentru autenticitatea datelor incluse ar putea conduce la abuzuri sau/și preveni multe persoane de la participarea la procesul de colectare a semnăturilor. Persoanele care colectează semnături ar putea fi solicitate să ceară un mijloc valabil de identificare de la semnatori. Eventualele sancțiuni urmează a fi definite într-o manieră exactă și în conformitate cu principiul proporționalității.

Articolul 44 / pct.19	La alineatul (1) textul de la litera e) va avea următorul cuprins: <i>„e) declarația candidatului cu privire la veniturile obținute în ultimii doi ani precedenți anului alegerilor și cu privire la averea deținută, inclusiv veniturile și averile deținute de membrii majori ai familiei candidatului care locuiesc împreună cu acesta, conform modelului aprobat de Comisia Electorală Centrală;”;</i> Alineatul (7) se completează în final cu următoarea propoziție: <i>„Listele de candidați vor fi afișate și disponibile pentru consultare la fiecare secție de votare”.</i> Articolul se completează cu alineatul (8), cu următorul cuprins: <i>„(8) Organele electorale respective vor edita broșuri, accesibile în orice secție de votare, conținând datele din declarațiile despre veniturile și averile candidaților înregistrați”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> <i>În acest fel se contribuie la asigurarea transparenței și este combătută corupția politică.</i> E de dorit să fie revizuite alte prevederi importante și anume: chestiunea despre procedurile de votare, contabilizarea voturilor, buletinele invalidate, votarea pentru alți membri ai familiei, numirea și înregistrarea candidaților, <u>declarația financiară a candidaților</u>, procedurile de judecare, pedeapsa pentru încălcarea legislației electorale, observatori, sancțiuni și proporționalitate Art 44 (1) e) Informația urmează a fi solicitată și despre alți membri ai familiei candidatului. Legislația Rusiei în acest sens ar putea fi utilizată în calitate de exemplu.
Articolul 46 / pct.20	Din alineatul (5) se exclud cuvintele <i>„precum și nu pot fi trași la răspundere penală, arestați, reținuți sau supuși unor sancțiuni administrative fără consimțământul organului electoral care i-a înregistrat, cu excepția cazurilor de infracțiuni flagrante.”.</i> La alineatul (6): - cifra „5” se înlocuiește cu cifra „15”; - în final se adaugă o nouă propoziție cu următorul cuprins: <i>„După expirarea termenului enunțat, înregistrarea concurentului electoral sau a candidatului înregistrat poate fi anulată doar de organul electoral care l-a înregistrat, în baza deciziei instanței de judecată, precum și în caz de deces sau survenire a condițiilor stabilite în articolul 13 alineatul (2) al prezentului Cod.”.</i>	<i>Textul respectiv a fost declarat anterior neconstituțional (Hotărârea CC nr.43 din 27.07.1999).</i> <i>Recomandările OSCE/CE</i> Art 46 (6), 80 Posibilitatea de modificare a listelor de candidați pînă la cinci zile înainte de alegeri este confuză. În practică va fi dificil de a dispune de lista reală a candidaților din buletinele de vot. Aceasta ar putea duce la presiuni nedorite. Ar fi de dorit ca orice posibilitate de a modifica listele să fie exclusă.

	La alineatul (7) după cuvintele „ <i>își retrage candidatura</i> ” se adaugă cuvintele „ <i>sau înregistrarea este anulată</i> ”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> <i>Înregistrarea poate fi anulată când se comit fraude (a se vedea în continuare proiectul).</i> Art.46 (6), 80 Posibilitatea de modificare a listelor de candidați până la cinci zile înainte de alegeri este confuză. În practică va fi dificil de a dispune de lista reală a candidaților din buletinele de vot. Aceasta ar putea duce la presiuni nedorite. Ar fi de dorit ca orice posibilitate de a modifica listele să fie exclusă.
Articolul 47 / pct.21	La alineatul (1) cuvintele “ <i>și normelor etice</i> ” se înlocuiesc cu cuvintele “ <i>, nu afectează reputația sau drepturile altora, autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.</i> ”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 47 (1), (12). Referințele cu privire la normele etice nu sînt suficient de precise și ar putea duce la abuzuri. Astfel de restricții imprecise cu privire la libertatea expresiei, întrunirilor și asocierii ar putea să contrazică Articolele 10 și 11 ale CEDO.
	La alineatul (10) propoziția a doua se completează în final cu cuvintele „ <i>cu excepția întrunirilor ad-hoc, care se organizează liber</i> ”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Legea cu privire la desfășurarea și organizarea întrunirilor s-a dovedit a fi prea inflexibilă pentru condițiile speciale ale unei campanii electorale. Obligatorietatea pentru organizatorii unei întruniri de a înainta cererea pentru autorizarea întrunirii cu 15 zile înainte, la autoritățile municipale, constituie o restricție a campaniei libere. Sînt necesare reglementări flexibile pentru alegerea la timp și obiectivă a locului pentru întruniri electorale și întâlniri cu alegătorii, atît în spațiu închis, cît și în aer liber.

	La alineatul 12 se adaugă o propoziție nouă avînd următorul conținut „<i>Normele privind plasarea în condiții egale a publicității electorale pe panourile publicitare, inclusiv cele aflate în proprietate privată, se aprobă de Comisia Electorală Centrală și se aduc la cunoștință publică concomitent cu începerea perioadei electorale</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Campania electorală/mass-media. Ar fi recomandabil de făcut legea mai exactă pentru a asigura egalitatea oportunităților între partide și candidați, în special prin acces egal la mijloacele mass-media. <i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Urmează a fi eliminate prevederi legale care restricționează dreptul instituțiilor audiovizualului de a reflecta activitățile electorale în buletine de știri și programe de actualitate.
	La alineatul (13) se adaugă în final o nouă propoziție, cu următorul cuprins „<i>Deciziile respective ale autorităților administrației publice locale sînt afișate imediat la sediul acestor autorități și aduse la cunoștința subiecților interesați prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă, altor mijloace de comunicare disponibile</i>”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Prevederile Codului Electoral cu privire la alocarea de locuri pentru postere electorale urmează a fi amendate în favoarea concurenților electorali. Codul Electoral trebuie să asigure spațiu “suficient” dar nu “minim” pentru afișaj electoral, iar prevederea că acest spațiu să fie alocat timp de 5 zile cît durează înregistrarea unui concurent urmează a fi aplicată în practică.
Articolul 49 / pct.22	Alineatul (2), în finalul primei propoziții se completează cu cuvintele „<i>pe hîrtie opacă (mată)</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Art. 48 (1). Buletinul de vot. Ar trebui să fie introdusă o clauză specială în legea în vigoare care să prevadă ca buletinele de vot să fie tipărite din hîrtie opacă, astfel încît să nu se vadă pe cine a votat alegătorul sau alegătorii ar trebui să primească învelitoare pentru buletinul de vot înainte de introducerea acestuia în urnele de vot. Listele candidaților trebuie să fie afișate în secția de votare.

Articolul 53 / pct.23	Articolul se completează cu alineatul (7) avînd următorul cuprins: <i>„(7) Biroul electoral decide asupra prelungirii cu cel mult 2 ore a termenului votării pentru a permite să-și realizeze drepturile alegătorilor ce stau în rînd la secția de votare respectivă, înștiințînd imediat despre prelungire consiliul electoral de circumscripție”.</i>	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Codul Electoral urmează a fi amendat pentru a permite alegătorilor care așteaptă în rînd să-și exercite drepturile, la timpul închiderii secțiilor de votare.
Articolul 54 / pct.24	Alineatul (1) se completează cu propoziția <i>„Aceste cazuri vor fi consemnate aparte în raportul biroului electoral al secției de votare”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Votarea pentru toată familia este pe larg răspîndită în RM. Condițiile pentru oferirea unui sprijin alegătorilor așa cum prevede Art 54 (1) urmează a fi formalizate, de ex. prin semnătură în registrul alegătorilor.
Articolul 59 / pct.25	Alineatul (3) se completează în final cu cuvintele <i>„și observatorilor”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Procesul de verificare ar trebui să fie mai clar. CEC va primi rezultatele de la toate secțiile de votare. În 1998 acestea erau introduse într-un program special de computer pentru verificarea rezultatelor comisiilor electorale de circumscripție, însă au fost descoperite mai multe inexactități. Această verificare ar trebui să fie menționată explicit, precum și obligația de a face public tabelul cu rezultatele de la secția de votare. Această publicare se face într-un timp rezonabil, în decurs de 10 zile, și nu 5 zile. Scopul acestei modificări este de a permite observatorilor și opiniei publice să verifice dacă datele de la secțiile de votare, unde au monitorizat procesul de votare, au fost introduse corect în tabele. Acesta este un element crucial de transparență și ar putea să elimine o mulțime de dubii cu privire la procesul de includere a rezultatelor în tabele.
Articolul 60 / pct.26	Alineatul (2) se completează în final cu cuvintele <i>„și observatorilor”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i>

Articolul 62 / pct.27	Alineatul (1) se completează în final cu cuvintele „în conformitate cu prevederile Legii privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova”. La alineatul (2) - în textul de la litera a), după cuvintele „buletinele de vot” se introduc cuvintele „buletinele valabile”; - textul de la litera b) se exclude; - litera c) devine litera b). la alineatul (3) după cuvintele „cu privire la” se introduc cuvintele „păstrarea documentelor electorale”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Art. 90 Acest articol declară că validarea a cel puțin 2/3 din numărul total de mandate de deputat va fi înaintată în Parlament. Poate exista un motiv bun însă nu este explicat suficient de ce minimum 2/3.
Articolul 63 / pct.28	La alineatul (4) prima propoziție cuvintele „la consiliile electorale” se înlocuiesc prin cuvintele „sau a consiliilor electorale”; Alineatul (5) va avea următorul cuprins: „(5) Observatorii din partea asociațiilor obștești acreditați de Comisia Electorală Centrală și observatorii acreditați de Ministerul Afacerilor Externe pot monitoriza procesul electoral pe întreg teritoriul țării și la toate secțiile de votare, iar observatorii acreditați de consiliile electorale de circumscripție, doar pe teritoriul circumscripției respective. Observatorii acreditați au dreptul să asiste la toate operațiunile electorale, la toate ședințele organelor electorale, inclusiv în ziua alegerilor, fără a interveni în procesul electoral sau în alte operațiuni electorale și să informeze președintele organului electoral despre neregulile observate. Observatorii pot cere copii de pe actele electorale, care se eliberează în baza unei cereri orale.”; Alineatul (6) se completează cu propoziția „Regulamentul privind acreditarea observatorilor naționali și internaționali se adoptă prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> E de dorit să fie revizuite alte prevederi importante și anume: chestiunea despre procedurile de votare, contabilizarea voturilor, buletinele invalidate, votarea pentru alți membri ai familiei, numirea și înregistrarea candidaților, declarația financiară a candidaților, procedurile de judecare, pedeapsa pentru încălcarea legislației electorale, <u>observatori</u>, sancțiuni și proporționalitate. <i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Codul Electoral urmează a fi amendat pentru a include criterii și proceduri clare precum și termeni exacti pentru acreditarea observatorilor internaționali. 26. Motivele de refuz pentru acreditarea observatorilor locali și internaționali urmează a fi aduse la cunoștința candidaților cu statut de observator în formă scrisă și într-un timp util.

**Articolul 64 /
pct.29**

Alineatul (3) se expune în următoarea redacție:

„(3) În perioada electorală orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția comunicării prealabile la Comisia Electorală Centrală, cu indicarea detaliată a elementelor sondajului preconizat: eșantion, întrebări, număr de intervievați, marja de eroare, datele companiei, modul de finanțare etc. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cel mai târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor. În ziua alegerilor, până la închiderea secțiilor de votare, se interzice a da publicității în mijloacele de informare în masă materiale, inclusiv interviuri cu alegătorii, despre numărul de voturi întrunite de concurenții electorali pe parcursul zilei și despre șansele lor, inclusiv rezultatele exit-poll-urilor. Organizațiile calificate care intenționează să organizeze exit-poll-uri își vor coordona activitatea cu Comisia Electorală centrală, care va elabora regulile generale în domeniu.”.

Recomandările OSCE/CE

Se recomandă ca alegătorii să cunoască în prealabil rezultatele ultimelor sondaje cu privire la ratingul partidelor politice sau al candidaților. Astfel aceștia vor putea evalua șansele fiecărui candidat sau formațiune politică, ceea ce ar putea diminua numărul voturilor “pierdute”. Sondaje de opinie credibile desfășurate în conformitate cu standarde științifice oferă astfel de informații și WAPOR (Asociația Mondială pentru Cercetare a Opiniei Publice) este justificat în argumentele împotriva unei eventuale interdicții. Mai mult decât atât, o interdicție încurajează zvonurile despre sondaje “secrete” care ar putea să nu existe, falsificate sau distorsionate.

Dacă există temeri în legătură cu publicarea rezultatelor fraudulente atunci legislația ar putea stipula o interdicție asupra publicării sondajelor de opinie în cazul în care nu se spune nimic despre numărul persoanelor interviuate, datele interviului, marja de eroare estimată, și că detaliile eșantionului trebuie să fie oferite CEC la timpul publicării de către organizația responsabilă de sondaj.

Garanțiile ulterioare împotriva anunțurilor (în ultimul minut) rezultatelor frauduloase ar putea include o interdicție asupra publicării oricăror sondaje în ultimele 48 de ore înainte de ziua alegerilor. Aceasta ar oferi criticilor sondajelor de ultimă oră oportunitatea de a examina detaliile eșantionului furnizate CEC-ului și de a contesta credibilitatea rezultatelor în mass-media înainte de începutul votării.

Articolul 65 / pct.30	La alineatul (1) după cuvîntul „<i>acțiunile</i>” se introduce cuvîntul „<i>inacțiunile</i>”. Alineatul (1) se completează cu propoziția „<i>sesizarea instanței de judecată trebuie precedată de adresarea prealabilă în organul electoral a cărui acte se contestă sau organul electoral ierarhic superior</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Capitolul 12, secțiunea 1 (Art 65-68) pare să aibă legătură doar cu apelurile la justiție. Cu toate acestea, art. 65 permite apelarea la autoritățile ierarhic superioare. Acest lucru urmează a fi clarificat. Potrivit Codului bunelor practici în chestiuni electorale, Punctul II.3.3.C: “procedura de apel și, în special, puterile și responsabilitățile diferitor organe urmează a fi reglementate clar în legislație. Nici persoanele care apelează și nici autoritățile nu trebuie să beneficieze de posibilitatea de a alege organul de apel”.
Articolul 66 / pct.31	Alineatul (3) cuvintele „<i>Curtea Supremă de Justiție</i>” se înlocuiesc cu cuvintele „<i>Curtea de Apel Chișinău</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Capitolul 12, secțiunea 1 (Art 65-68) pare să aibă legătură doar cu apelurile la justiție. Cu toate acestea, art. 65 permite apelarea la autoritățile ierarhic superioare. Acest lucru urmează a fi clarificat. Potrivit codului buneii practici în chestiuni electorale, Punctul II.3.3.C: “procedura de apel și, în special, puterile și responsabilitățile diferitor organe urmează a fi reglementate clar în legislație. Nici persoanele care apelează și nici autoritățile nu trebuie să beneficieze de posibilitatea de a alege organul de apel”. <i>Codul electoral este adus în concordanță cu prevederile actuale ale legislației procedurale și practica aplicabilă. Curtea Supremă va rămîne ca instanță de recurs.</i>

articolul 67 / pct.32	La alineatul (2) după cuvintele „<i>se examinează</i>” se introduc cuvintele „<i>de organele electorale sau instanțele de judecată</i>”.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Urmează a fi atrasă atenția asupra faptului ca legislația să definească clar puterile și responsabilitățile diferitor organe care sînt responsabile de examinarea plîngerilor și apelurilor, pentru a evita conflicte de jurisdicție, și nu permite părții pîrtoare și autorităților să aleagă organul de apel. Judecătoriile urmează să se conformeze termenilor introduși în Codul Electoral. CEC și consiliile electorale raionale (CER) urmează a fi obligate prin lege să emită decizii cu privire la plîngerile înaintate într-un timp scurt. În timp ce legislația prevede un termen de 3 zile pentru aceasta în cazul CEC și CER, pentru a începe examinarea plîngerilor, în același timp ea nu prevede nici un termen pentru adjudecare. Termenul actual de 30 de zile, prevăzut de legea cu privire la petiție, în calitate de o regulă generală pentru organele administrative, nu este adecvată pentru soluționarea disputelor electorale.
	Alineatul (2) se completează cu propoziția: „<i>La examinarea contestațiilor și litigiilor instanța de judecată va acorda prioritate celor care privesc înregistrarea concurenților electorali și corectitudinea întocmirii listelor electorale</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Înregistrarea candidaților n-ar trebui să aibă loc în ziua alegerilor, dar alegătorii ar trebui să aibă acces la o procedură administrativă-subiect al controlului juridic – sau procedură juridică care permite înregistrarea lor.
Articolul 69 / pct.33	Alineatul (2) se completează cu litera c) cu următorul cuprins: „<i>c) anularea înregistrării</i>”.	<i>Încălcările nominalizate sînt deosebit de grave și trebuie să atragă sancțiuni adecvate.</i> <i>Recomandările OSCE/CE</i>

	se introduce alineatul (3) cu următorul cuprins: <i>„(3) Anularea înregistrării poate fi aplicată doar în cazul folosirii intenționate de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate, depășirii plafonului mijloacelor din fondul electoral, precum și în cazul nedeclarării corespunzătoare a veniturilor și averilor candidaților”.</i>	E de dorit să fie revizuite alte prevederi importante și anume: chestiunea despre procedurile de votare, contabilizarea voturilor, buletinele invalidate, votarea pentru alți membri ai familiei, numirea și înregistrarea candidaților, declarația financiară a candidaților, procedurile de judecare, pedeapsa pentru încălcarea legislației electorale, observatori, <u>sanțiuni și proportionalitate</u>. <i>Recomandările din comentariile suplimentare ale OSCE referitor la unele modificări noi introduse în legislația electorală, secțiunea a patra.</i>
Articolul 76 / pct.34	La alineatul (3) propoziția a doua se exclude.	<i>Recomandările OSCE din Raportul privind alegerile 2005</i> Urmează a fi introdus un termen limită pentru constituirea consiliilor electorale raionale și a altor organe electorale, în caz de alegeri anticipate ca rezultat al dizolvării Parlamentului; termenii actuali sunt conflictuanți. <i>Reducerea termenului campaniei electorale în cazul alegerilor anticipate nu este justificată, permite abuzuri și manipulări.</i>
Articolul 89 / pct.35	Alineatul (2) după cuvintele „<i>Comisia Electorală Centrală</i>” se introduc cuvintele „<i>dar numai devreme de soluționarea definitivă de către instanțele de judecată a eventualelor contestații depuse conform procedurilor stabilite de legislație</i>”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Curtea Constituțională urmează să valideze alegerile în decurs de 10 zile după primirea documentelor de la CEC. Data limită este destul de scurtă, iar deciziile judecătoriilor ordinare nu vor fi definitive, pentru a evita respingerea dreptului la justiție, rolurile comisiilor electorale, judecătoriilor ordinare și a curților constituționale urmează a fi definite mai clar.

Articolul 92 / pct.36	Alineatul unic devine alineatul (1). Articolul se completează cu alineatul doi, cu următorul cuprins: <i>„(2) În cazul declarării alegerilor nule în anumite secții de votare, Comisia Electorală Centrală îndeplinește următoarea procedură:</i> <i>a) se întocmește șirul descrescător prevăzut la articolul 87, luându-se în calculul inițial și datele nule;</i> <i>b) dacă numărul de buletine în secțiile de votare în care au fost admise încălcări necesită excluderea din șirul descrescător a cărorva mandate, se procedează la excluderea lor și la atribuirea mandatelor doar candidaților care rămân în șir când se exclud datele fraudate;</i> <i>c) se efectuează alegeri repetate în secțiile respective de votare;</i> <i>d) se efectuează atribuirea finală a mandatelor rămase conform șirului descrescător și datelor acumulate în alegerile repetate.”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> În Art 92 pare să fie stipulată necesitatea anulării întregului proces electoral, însă o abordare mai practică ar fi anularea doar a unor părți afectate de eroare la nivelul secțiilor de votare (Codul bunelor practici în materie electorală, p.II.3.3.e.). Art. 90 declară că validarea a cel puțin 2/3 din numărul total de mandate de deputat va fi înaintată în Parlament. Poate exista un motiv bun însă nu este explicat suficient de ce minimum 2/3.
Articolul 143 / pct.37	Alineatul (4) se completează cu propoziția: <i>„Textul întrebării supuse referendumului consultativ se redactează în manieră neutră, fără ambiguități sau sugerarea răspunsului”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 152. Detalii cu privire la referendum. Acest articol reglementează în detalii viața internă a unei inițiative publice pentru inițierea unui referendum. Aceasta î-și are originile într-o tradiție veche a țărilor post comuniste însă nu este necesar. Pe de altă parte, o obligațiune generală este ca redactarea în buletinul de vot să fie neutră (cum de exemplu în Articolul 162).
Articolul 163 / pct.38	Alineatul unic devine alineatul (1); Articolul se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: <i>„(2) Toți subiecții interesați să facă în mass-media publică agitație pentru sau contra problemelor scoase la referendum republican trebuie să-și declare în prealabil opțiunea la Comisia Electorală Centrală, pentru a asigura reglementarea corespunzătoare a reflectării”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> <u>Agitația în cadrul referendumurilor necesită reglementare aparte, deoarece în prezent se face trimitere la dispozițiile generale din art.47 dar sînt necesare dispoziții speciale în art.163 și 194 CE.</u>

Articolul 186 / pct.39	Alineatul (1) se completează cu cuvintele „ <i>doar în cazul că semnăturile de susținere au fost colectate cu încălcări</i> ”.	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Articolul 186 - referendum local. Paragrafele (1), (2) lit.b): este oare discretă decizia de a nu desfășura un referendum? Dacă nu, atunci ar trebui să existe motive legale pentru acest lucru în legislație.
Articolul 194 / pct.40	Alineatul unic devine alineatul (1); Articolul se completează cu alineatul (2), cu următorul cuprins: <i>„(2) Toți subiecții interesați să facă în mass-media publică agitație pentru sau contra problemelor scoase la referendum local trebuie să-și declare în prealabil opțiunea la consiliul electoral de circumscripție, pentru a asigura reglementarea corespunzătoare a reflectării”.</i>	<i>Recomandările OSCE/CE</i> Agitația în cadrul referendumurilor necesită reglementare aparte, deoarece în prezent se face trimitere la dispozițiile generale din art.47 dar sînt necesare dispoziții speciale în art.163 și 194 CE.

ADEPT